

# UNIJA

N 1.



New York, Subatoje 25 d. Spalu 1884 m.

Izduotojas M. Twaraukas

Beditojas Jonas Szlupas

M 1.

## Apie žmogiszka kalba.

(Del atminties Aglei paveda ta rasza  
rasvitojas J. Szlupas.)

Mokslininkai nesiki klausia savęs, ar žmogus gali misliti, neapreiksdamas savo mislis kokiū norint budu, ir ant to klausimo vieni atsako, kad gali, o kiti — kad ne. Man bet rodosi, kad žmogus turi iszreikszi savo mislis. O tai delko? Daigtai, kuriuos mes aplinkui matome, atsispindi musu akies leleje; garsas atsispengia musu ausije; pavirszis kuno paliti tai, kas prie kuno prisartina arba ira priartinama; liežuvis atskiria skoni, o nosis kvapa daigtu ar duju gizu). Taigi aplinkiniai daigtai padaro ispudi i žmogū. Tas ispudis padaritas isz virsziaus kuno ar akije ar ausije, ar nosije ar liežuve ar uodoje kuno nepalieka ant vietos, bet pereina i galva, i smagens. Taigi norint mums rodosi, kad akimi matome, bet tas jausmas matimo jau pareina isz smagenu. Ir taip pat ira su kitomis pajautomis kuno. Aizky, juog vidurkin, i kuri atsimuma ispudziai, padaromi i musu pajautas, ira smagens. Bet kad smagens gauna isz lauko puses ispudi ta smugi jos savije neužlaiko. Berots smagenise palieka kaip koks paveikslas ispudzio<sup>1)</sup>, bet ant to nepabaiga. Ispudziui isz lauko puses atsako smugis isz vidaus i virszu; taip jeigu mes pamatome baisy žveri tuojau misliame apie tai, kad jis gali mus izeisti, o kadagi žmogus skausmo saugstosi, tai ezia gauname baimę, kuri apsireiszkia tai kliksmu, tai iszblis kimu veido, tai virpejimu viso kuno. Ar-gi neaiszku, kaip tai ispudis, isz lauko puses padaritas i smagenis, tuojau pagrižo atgal ir pasirode tai kliksmu, tai bliskumu, tai virpejimu. Ir mes galime pririnkti daug tokiu paveikslu. Bet gona bus sztame tarpe ir to vieno, nes jis parodo aiszciai, kad jeigu kunas gauna ispudi isz virsziaus, tas ispudis atsikardamas i smagens, ten padaro vaisda ir dar atgal pagri ta isz vidaus i virszu. Kaip ispudziai ira ivairus, neligus, taip pat ir apsireiszkimas mislies ira visokerio-

<sup>1) Helvetius: „Žmogus turi du gebsumu arba dvi kanczveiksli galibi, kuriu buvis ira visatinai pripazintas: 1., gebsumą priinti ivairius ispudzius, daromus daigtu isz lauko puses, tai kuniszkas jautrumas; ir 2., gebsumą iszlaikit ispudzius, daromus tu daigtu, vadinamą atmintimi arba pažadi tu jausnu. Tuos beje gebsumus, tikraja priezasti mislies, mes turime drauge su givuolais... Visa galimo pagražinti jautimon“.</sup>

pas.

Žmogus perama visus givuolus isz galeje apreikszi savo misli ir jausmus. Netiktai kad žmogus gali visai kaip manvotiesi bet jis gali sneketi, rasviti ir dariti dažais. „Nuo prakilniuju žmogaus veislu lig žemiausiuju visi žmones turi snekta, visi žmones gali iszkiesti savo mislis, kokias kas turi. Taigi snekta aiszciai pasirodo asanti *prigimta* žmogui; žmogaus gebsumai aplinkibes ir istorija daro sne ta neatmainomu jo turtu. Dar daugiaus pasa isuzinogus vienas pats teturi snekta. Jaugi teisibe, kad szjoki toki susineszima, užtektina del nepabaigta siauru reikalu savitarpiame susipratime, randame tarp tulu žemesniuju gvuolu. S uns lojimas ir kaukimas savo aiszkiu skirtumu, o kožnas savo navatnia balsu ir augstumu, pažeiklina labai skirtus daigtus, visza karkina kada džiaugiasi rimiu givenimu, kutuoja ir karta, kada ji ira nugandinta ir suugzlinta, klugzda motiniszka pasirupindama apie viszticzius, kiurksi juos persergedama, ir tt. Bet toks givuolu susineszimas netiktai kad daug ira žemesnis laipsnije paliginant su žmogiszka snekta, bet ir savo bude taip ira isz paszaknes ivairus, juog nera galima abuodu pavadinti vienu vardu. Snekta ira pažimiamu ir iszkilmingu, l giai kaip ir pamatisku ženklų gebsumu žmogius“.\* Lordas Monbodo taria, kad patuoliek neatrasta nei vieno givuolo turinezio snekta, „juk nei bebrus neturi snektos, norint jis isz visu mums žinomu givuola nepriderinziu kaip kad orangutangas prie musosios gimes, stovi mums arcziausiai savo gudrumu“. O ans garsus angli pilozopas Lokas raszo: „Asz tikrai numanau, kad givuola neturi galibes daranezios atitrauktas mislis o visatinos nuomones, kurias žmogus turi atskiria ji nuo givuolu. Juk aiszku, kad mes nerandame pedsako, kaip givuolai daritu visatinus ženklus del pasauliszku nuomonių; pagal tai mes galime saprotauti, kad jie neturi gebsumo dariti atitrauktumus ar visatinas nuomones, kadagi jie neturi *žodiu* arba kitu visatinu ženklų“.

O vienok kalba turi sava pradzia, norint moklas patuoliek neko tiro negili pasakiti apie tai, kaip pasigavo žnogiszkoji kalba. Senoveje žmones mislijo, juog pirmąją kalba buvo ebrejiszkoji; taip antai szventas Jeronimas raszo ras te *ad Damasum*: „Visa senove garsina, kad pradzia snektos ir visatinos isztarmes ir vis tai, ka

\* W. D. Whitney: The life and work of language. New York, 18 3, p 23.

mes kalbame, buvusi ebrejiszka kalba, kurią ira paraszitas Senasis Istatimas“. Arba „Mažne visu kalbu žodzius vartoja ebrejai“. (Isaia, c. 7). Ne kitaip mislijo ir Origenas, kurs II omilijoje i kninga Skaitlu raszo: „Kalba, duota pirmucziausiai Adomo liko kaip mes tariame, ebrejiszkoji, tarp tu žmonių, kurie ne dalimi kokio aniolo, bet djevo dalimi iszliko“. Priesz toki nekilavima pirmasis pakele balsa Leibnias, raszidamas gromatą i Tenecli: „Vadinti ebrejiszka kalba pirmutinę ira vis ligu kaip kad vadinti szikas medžio pirmutinems szakomis, arba stigavot, juog svetur pakirsti stuoabriai auga, ažuot medžiū. Berots galeme turet tokias misles, bet jos nesupuola su tuisiklems gamtos ir su satikliq pasaulo, taip sukant su Dievo Iszmintimi“.\*

Toliaus bus.

## Reikalai lietuvininku Suvienuotose Valstijose.

Reikalai žmogaus ira daugeriopi. Žmogus nori iszlaikiti givasti, jis geidzia gauti apszvietima, ant galo jis nori pagerinti savo szirdi. Tokius tai reikalus turi kožnas žmogus pavienam. Bet žmogus vienas negivena. Gimine ir draugija pa adina žmoguje naujus reikalus. Taip tai mes matome, kad žmogaus reikalai ira labai sukrauti.

Iszeiviai isz Auropos, apsigivenusieje Suvienuotos Valstijose neprastojo savo kalbos, nepamete savo paproczių, neatsizadejo nuo savo tautos. Taip mes matome, juog vokiecziai, aizrisziai, prancuzai, židai, cekai, italai ir kiti laikosi drauge ir užtarineja savuosius. Lenkai bemaž kuone tajp pat dare, tiktai tiek, kad jie pasiskirsie in mažus burius, vienas kitam pakersztungus, o per tai lenku isanga ir pagarbe ira labai maža nus kjaszte. Bet dar mažesnia garbę ne kad lenkai turi ne mes, lietuvininkai, o delko? d lto, ka l mes kožnas vienas tiktai apie sa q rupinamesi, o prieg tam svetui nekur nepasirodome kaipo tikri lietuvininkai, bet tai asame susideje su lenkais ir skaitomesi i lenku turti, tai neturime savo gazetos, kuri paroditu visiems, juog givena ir lietuvini-

\* Guhrauer's Life of Leibnitz, II. p. 129.

kas. Kaip kitos gentes (tautos) turi savo reikalus, taip regimai ir mes lietuvininkai neiszsiskiriame nuo kitu. Sziadien asz pasznesiesiu apie viena didelai svarbu daigta.

Kad lietuvininkas uzsimeta kelauti isz Lietuvos i Amerika, tai jis turi jeszkoti bicziuolistes svetimu zmoniu, zidu ar vokiecziu, kad tie paroditu kela netiktai per maskolizskaji rubeziu, bet ir per Prusija. Nesiki musu zmogus tokiems vadovams uz-moka didelus pinigus. O tuomi tarpu kad zidas ar vokiecis eina i Amerika, kodel jis nemoka nekam u? parodima kelo? Todel kad zidas turi susineszima su savo viengencziais Amerikoje gyvenancziais, o vokiecis gauna kningas dikai kur randa apraszita visa kelone ir kaip kur ka reiki dariti; taipogi vokiecis savo zemeje turi agentus, kurie ira iszlaikomi piningais viresnibes ir duoda keleiviams zinas be uzmokescnio. Mes lietuvininkai savo lietuviszkos viresnibes neturedami patis pasirupinkime apie itaisima lietuviszkos agenturos Prusuose (nes Maskolija uzdraudzia kelauti i svetimazeme ant apsigivenimo), o ten pataisius agentura, kelone isz Lietuvos i Amerika bus pigesne ir lengvesne neg buvo patolek. Kasztos tame daigte nepasidaritu didelos, nes Martinas Jankus, gyvenantis Bitenuose arti Tizes, pats savo kasztu tiekiasi tokiu agentu-

ra itaisiti. Taigi reiketu tiktai susineszti su tuomi viru. M. Jankus ira iszduotoju gazetos „Auszros“; tai ira zmogus iszmintingas, teisingas ir gana bago-tas; juomi gali lietuvininkai iszsitike-ti. Prieg tam Jankus givena arti vieszkelo, einancio isz Taurages ir Jurbar-go i Tilze, taigi jo buveine ira pakele-je ir lengviai atrandama del zedno lie-tuvininko. Antrapus ta vira sziadien visi musu kraszto akilieji zmones pa-zista kaipo tikra ir karszta Lietuvos miletoja.

Taip tai ira galima palengvinti isz-eiviams kelone i Amerika. Bet prideri kad iszeivi, atvaziavusi i Nauja Jorka, pasitiketu isztikimas zmogus. O-gi dabar lietuvininkas atvaziaves i Kest-Gardena, jeigu neturi giminaicziu-sutinka apgaudinetojus ir vilugius, ku-rie isz ano nabago isztraukia paskutini soti ir taip paleidzia i nezimoma kraszta atvaziavusi vargdieni mazne pliku. O jeigu butu isztikimas agentas lietuvininku Naujame Jorke tai tas galetu atkelavusiam reikalaujant duoti patarme, ir paroditu, kaip ir kur jis turi eiti ar vaziuoti. O juk atsitinka atvaziuoti ir tokiems, kurie iszlipo isz laivo neturi nei vieno cento, taigi a-gentas galetu tokiems suteikti pagloba ir piningais.

Uz tai kila klausimas: kaip galima bu-tu toki agentu Naujame Jorke laikiti? ir kas gali buti agentu?

Berots Nanjame Jorke garsinasi vie-nas ar kitas asas agentu, perkas laiva-kortes (szifkortes), prijeszkas vietas del darbininku neturincziu darbo. Bet jau isz daug pusu gauname girdeti pasi-guodima ant tu uzpecziniu agentau-lancziu viltininku; begigu vargszus gaudineti, kada agentas nekur ant rasz-to negarsina, ka jis imasi dariti del iszeiviu. Tai-gi del visu gero reiki at-sikratiti nuo anu apgaviku. Bet kaip?

Pasigarsinant keliems geriems vi-rams galima sukviesti i Nauja Jorka susirinkima del pasznezkeimo apie itai-sima draugistes reikaluose iszeiviu. Susitaisius draugistei zednas sanaris turetu moketi mokesti toki, koki jis isz-gali. Piningus-gi lig laikui kasieris tu-retu pagulditi i tvirta banka. Reikalui atejus piningai galetu buti isz banko atimami ir apvercziami ant naudos varguzams atkelavusiems. Ta tai drau-giste galetu isz savo sanariu nuskirti zmogu isztikima ir ji nuo saves itaisiti i Kest-Gardena. Tas tai zmogus gavęs zinia isz Prusu juog atkelauja lietuvi-ninkai, turetu savo viengenczius pasi-tiketi ir juos suszelpti kuomi ka reikint. Tas agentas galetu siusti laivakortes in Auropa ir atlikti visus reikalus, ko-kie sukibe ira su iszeivistu: Apie savo darbus agentas turetu duoti zinia i ga-zeta kozna nedele, o prieg tam jis ture-tu duoti roklunda draugistei iszeiviu,

### Negailistingas.

*Vaisdas isz givenimo, paraszitas J. S.*

Uzstojo ruduo, oras mazuma atszalo, bet dangus buvo gana blaivus. Szventai dienai atejus mestas Naujas Yorkas atsiputejo nuo darbu; zmones, luosi, vieni ejo pasivaiksztineti, kiti pasivieszeti pas pazistamus ir giminaiczius; ant ulicijos siaude daugumas waiku ir klikavo beginedami ir gaudidami vienas kita.

Kad taip aplukui buvo tarsite viena linksmibe, kambarije uzsidariusi viena pati sedejo-prie lango naszle Gulbiniene. Ji su skurdumu ziuorejo i savo dvi dukteri, kurie-dvi cziuzinejo asloje ir graziai sutiko.

„Dieve mano tare sau skurdi naszle, norint tiek man palikai laimes, kad tuodu kudikiu mili vienas kita. Norint asz neturiu kuomi galecziau juodu pavalgidinti, tai visgi juodu alkio nejunta taip skaudziai, brajidamu ant tu pliku grindu.

Isz tiesu, troba Gulbinienes buvo labai biedna. Ten nerastum nei vieno vaisdo, kibanczio ant sienos nei viena kede, kiek norint patogi, ar sveikas stalas nepuosze jos grinczute. Buvo tiktai kerteje sumesta pataline, o arti vinies kibojos kelatas apneszto-tu jupu ir sijonu.

„Neks sziadien pas manq ant aplanku ne ateina. Kad amzina atilsi mano Vincas te-bebuvo givas ir kad mudu buvova turtingu, asz juk nespedavau ant barszkinimo i duris

atsiliepti: *come in* taip daug svecziu atei-davo. Ir asz dabar galecziau, kaip anos tris palmos, priesz Dieva burnoti:

„Ar tai mes delto ozionai augom', zidejom', Krutinq statidamos karszeziams ir vejams. Kad nekad neboviti sveczio akiu? Ne teisus tu, Dieve, provu del tokin!“

Bet cia ne Dievas ira kaltintinas, bet tiktai zmones: draugai tiktai prie alaus stiklo tera randami, bet ne vargais aptekus“.

Pasiskundusi zmona nutilo ir isigilino i atminimus savo prabegusiojo givenimo. Bet neilgai jai teko skendeti praeiteje, nes staigu kaszin kas nedrasai pabilсноjo i duris Gulbiniene truktelejo, regimai ji susi-prato, kas ateina pavieszeti.

„Eaba diena! Asz atcinu atsiimti moke-sti uz givenima. Praszau Tamistos kad at-siteisintum, juk jau kelinta diena kaip laukiu“— sznekejo ruscziai ukininkas, valdi-tojas namu.

„Asz sziadien dar negalu Tamistai nei vieno cento moketi, nes darbams blogai ei-nant asz ka tiktai galu su vaikais iszmisti. Palauk dar dvejeta nedelu“.

„Jau asz andai sakiau, kad szis szvent-dienis ira paskutims del imokejimo nuomo (randos). Asz nekaltas, kad Tamista mazai uzdirbi. Juk man namai taipogi brangiai kasztuoja asz tegalu laikiti zmones, man uzmokanczius i laika tai, kas priguli. Jeigu rito neapsimokesi, asz turesiu Tamistos dai-gtus ir vaikus iszmetiti i ulicza. Su Diey!

Naszle, sloginama vargu, gailai apsiver-ke. Ji zinojo, kad ukininkas laikis zodi; ka-gi ji turejo dabar dariti! Brangmenas visas jau buvo pardavusi, dabar nei parduoti nei uzstatiti neko ne buvo. Ant galo, Gulbinie-ne taresi gausianti ant skolos 10 dorelu nuo savo senu draugu.

Palikina vaikus namie, Gulbiniene is-ejo jeszkoti globos pas pazistamus. Wioni isz jos pasivaipie, kiti atsisake pinigų netu-ri, tretis sakesi turi, bet banke sudetus ir isz ten nenori judinti. Kur ejo ten Gulbiniene gavo nemalona atsaka. Ant galo, kaip kad viltis butu spigtelejusi jos smagenise, ji nusis vipsojo eidama ulicza, ir iejo i namus Uzlipusi i antra givenima, ji pridejo ausi prie duriu, pasiklause, bet viskas buvo tiku. Ji pabarszokino i duris, o iszgirdusi virisz-ka balsa, iejo i vidu.

„O kaip man linksmu, kad tujai Onat pas manq imi lankitises, pakalbino ja jaunus viriszkis, dziusnus ant veido ir taip gana smulkaus augumo. Asz jau seniai norejau tavę kalbinti“.

„Kalbinti? atsiliepe Ona. Taigi nori, kad asz pas tavę stocziau uz merga. Samdik tik-tai, asz esmi gatava dal ar tai padariti, no-rint tarnauti vienstipiui viriszkiui nera vi-sai grazu“.

„O koks czia negra umas?! Juk mes give-nime ne Auropoje bet Amerikoje. Asz ne-norriu, kad tu butum man merga. Asz tik-tai noriu... Juk manq suprantu, Onut!“

kačią jinaį reikalauja,

Bet išlaikyti toki agentą būtų ne lengvu vienai draugistei. O prieg tam keleivis negantu Naujame Jorke tikru žiniu apie uždabį czia ir ten. Aiszku kad reiki tureti paspartį ir isz kitu mestu. O koki tai būtų paspartis? Lietuvininkai giventantieje Szenadorije, Pitstone, Czikageje ir tt. galetu padariti filija iszeiviu draugistes, itaisitosios Naujame Jorke. Tos draugistes galetu surinkti norint mažumą piningu. ir tuos pinigus suteiktu draugistei Naujame Jorke. Prieg tam sekretoris tokiu draugiscziu kožną menesi turetu duoti žinias i Naują Jorką apie tai, kaip meste, kur jis givena, ir apielinkeje eina darbai ir koks ira apmokejimas. Tokias žinias gavęs agentas Naujame Jorke galetu pasiusti i darbą, kur koks randasi. O jau tokiu budu ar-gi nebutu iszeiviai geriausiai paszelpiti ir paglobti!

Platesniai apie tą daliką szia lieni neberaszisiu; tiktai praszau, kad kožnas skaititojas ruseziai vis tai apmislitu ka asz czia pasznekejau, ir jeigu jis randa mano misli nevisiszkaį asant peiktiną tegul jis garsinasi i musu redistę, juog jis sutinka su mumis ir mes tolesniai galesime žengti i darbą ir sutaisiti „iszeiviu draugistę“. Tikimosi, juog tikri lietuvininkai, gailedamiesi savo vargstancziu broļu, neatsitrauks nuo darbo, sutinkanczio su

Jauna nas. le tai girdedama vipsojo, ir neko neatsake.

„Nu ar sutinki, Onut? Juk ir tujai dar asi gana jauna, taigi ar m dviem butu nepritiklu dabar drauge giventi?“

„Ar žinai, Baltra, ką? Asz noreciau viena pati su savo vaikais giventi; tiktai nelaimė, kad sziose dienose taip mažai tuturejau uždabio, juog neturiu, kuomi nuomą užmokeiti. Susimilk ant manęs, paskolink man 10 dorelu“.

„Asz tau skoliti?! Geriaus nuvesk vaikus pas motiną savo, o pati eik ir givenk su manimi“. Taip besznekindamas Baltras apsikabino Gulbinienę, meilavo ją bucziaivo. „Asz tavę taip visadą milesiu, tare ant galo Karčalas, jeigu tiktai noreisi su manimi giventi“.

Norint Gulbinienei buvo sunku pesiskirti nuo savo vaiku, ir norint ji žinojo kad tarp žmonių paeis apie ją pikta pastalaba, tai visgi jinaį sutiko ant to, kaip sznekejo Baltras Karčalas. Ji taresi palengvu Karčalą prikalbesianti, kad jis ją vestu per paczią, o tuomi tiekiesi aprupinti ir savę ir savo kudičius. Už vaiku buvi ji buvo gatava viską, juk ir savo garbę, palideti. . . .

Dienos plauke. Ona pasimate dabar asanti apredita, namuose Karčalo jai neko netruko, buvo viskas gražiai itaisita. Pražuvo ir rupestis nuo veido Onos, ji kaip

mislimi p. Jezaus; „Milek artimą savo kaipo patsai savę“.

## Givastis.

Vargiai rastum žmogų nekumet nepamislįsusi apie tai, kaip gaunasi givastis, kaip ta givastis eina stiprin ir auga, o ant galo, kaip ji ima irti ir mirszta. Toki mislis nuo senoves slugojo žmonems ant sirdies, o ir szia dien juč kožnas noretu suprasti, kaip-gi laikosi, isz kur ateina ir kur link eina jo paties givastis. Pirmą žmones tikejo, kad ira asibe, kurios buvis neprideri nuo kuno ir sake, kad kunui gimstant ar mirsztant ana asibe nei prasidedavo nei panikdavo. Ta asibe turinti didelę galibę, o ir nuomonę, kadagi ta asibe koki norint kuną savotiszlai suredanti (szueidžianti), bet kaip? Ta asibe surenka, gird, ar givuoluose ar želmanise matarjola (medega), ir tai medegai duoda tokia ar kitočia pavidalą (iedalą). Taigi mineta asibe, kita kart vadinama *givasties pajega*, dirba su kunu liginai taip pat kaip kad kalvis su geležimi: kaip kalvis gele i nusmailina ar nuszmeikszezia, arba ją suploksztina ir nudailina, arba ją sulenkia ir suraito, taip tai ir ana givasties pajega, kada nori, priima pavidalą kuno žmogaus, o kaip jos noras atsimauno, ji gali iszauginti pavidalą medio. Taip tikejo žmones, ir iszmintingi. Bet musu amžuje kilo isz tos prezsties didelis baris tarp mokslininku. Sznekedami i vieną ir kitą pusę, pagalop jie pamate, kad kunas taikinasi prie apielinkes, kurioje

kad butu visiszkaį susigivenusi su savo nauju padejimu. I žmones ji dabar nekur ne eidavo, juk nei motinos neaplankidavo, norint nesiki ilgedavosi savo vaiku. Neorejo ji savo motinai pasiroditi pirma ne kad bus beisztekanti už Baltro.

Sąžine Gulbinienę griauže, kad ji giveno su Baltru be izegnoimo bažniczios. Valgime ir aptaise ji trukumo ne turejo, prieg tam Baltras, kad parejęs isz darbu rasdavo valgi kaip roikint pataisita, ją pame laudavo, isztardavo gerą žodi, ir ji buvo liaksmi. Bet ramumas neguzejo jos szirdije.

Ji mate, kad Baltras ją milejo tam kartui kaipo žaislą (zabovą); ir ji pati juk negaivino savo szirdije meiles ar guodones del jo. Jis berots jai dave gerą duoną ir givėnima, bet už tai kaip brangiai ji turejo užmokeiti? Ji persiskire su savo vaikais ir nulide, o i kapą savo szlovę. Taigi nei joks dvasiszkas ar doriszkas jausmas juodu neriszo i kruvą, bet tiktai savibe, kuniszkas pasigerejimas.

Ona nesiki per szali girdejo, kaip ją plieke pikti liežuviai. Tai ją arino. Ji eme mislineti apie tai, ar-gi tai jau taip ira nepadoru giventi su viriszkiu be izegnojimo bažniczios? Czia jai ivairios mustis plaukdavo per smagens.

Tolaus bus.

jis givena, taigi prie daigtu duotu gamtos (noturos), o užtai mokslininkai ir nusprendė, kad ir givastis sznekant žodžiais Spencerio, ira: „paeiliniu prisitaičinimu viduriniu prietikiu prie laukiniu“, tai ira, kad givastis prideri nuo *negivos* (*inorganiszkos*) *pajegos*\*, kuriają tame daigte ira szilima. Szitai ir paliko aiszku, kad nera galibes su-tverianczios givasti ar tai givuolis kame kune ar želmanise; ana pajega, kuria randame raumenise žmogaus ir givuolu ira padaru saules, taip pat kaip ana pajega, kuria gauname degindami anglis ir medžius? Czia, matai, pasitvirtina ana senoviszka patarle, kad isz neko nekas neiszzeina; nei givuojancziame (organiszkame) nei negivame (inorganiszkame) svete nepasidaro jeib koki galibe nepra udant kitą galibę; isz neko negali buti sutverta pajega ar judejimas nei želmanise nei givuoluose. Medžiai auga, auga žmogus ir arklai; bet tame augime mes ja matome naują galibę, be pertrukio vieszinczią ant žemes; o szaltiniu tos galibes, kaip sakiau, ira saules sziluma. Saule eina szaltin, kada mes kuriname ugni ar jojume ant ar lo ar kelame nasztą.

\*] „*Muyras* (isz Heilbrono) isz prad ios taikino namarumą (arba iszsilaikimą) pajegos prie negivos (inorganiszkos) gumtos, bet paskui, su gilu izvilgiu, ir prie givos (organiszkos) pritaikino. Taip tai pasirode, kad želmens (k.a. medžiai, žolės) kurie gauna peną isz nenato lo szaltinio, negali naujai sutverti nei medegą (materiją) nei pajega (silą). In medegą daugiausiai ira pernainitos dujos (gazai), o ju pajega ira pertaisita saules pajega. Teipogi parodita, juog ir givuolai negali neko naujai sutverti, kadagi ju jude tine pajega paeina nuo sudeganczió peno. Veiktumas givuolo pasirode susidedas isz veiktumo smulkiu sukrautiniu dalelu (molekulu) jo kuno. Raumens pasirode esą krautivę darbiszkos (mekaniszkos) pajegos, o ir potentiszkos patuolaik, iki nervai kuno (dirksnis) ju nesuvere, nesudare; o kad nervai sudaro raumeni, mes gauname raumeni susitraukimus. Greitumas ispuzdžio, beganczio per nervus buvo aprokuotas, ir atrasta, kad tas greitumas nesusiligina, kaip budavo pirmiaus tarena, su graituuu szviesos ar elektros, bet dar palengvesnis ira nekad greitumas garso— juk ir mažesnis ne kad skubrumas lekianczio arelo“ (John Tyndal, The Belfast Address.)

Dar neviskas.

Politikiszka peržvalga.

Vokietijoje padare dideli subruzdima smertis erejko Braunszveigijos isz tos priečasties, kad i jo vieta veržiasi du karaliszku namu— Anglijos ir Vokietijos. Caras Maskolijos ir Karalus Graikijos

patare erikiui Kumberlendiszkui, kurs pavalde turtus (kelus milijonus isznes anczius) nuo mirusio valdovo Braunszveigijos, kad jis padaritu sãtarti su Vilumu, ciesaoriu Vokietijos, uztaraujancziu, suprantamas tai daigtas, princa Albertã isz Prusu. Bet tuomi tarpu ponai Braunszveigijos prasze Sãdorines Rodos Berline, kad ji nusprẽstu (apsuditu), katras kandidotas ira atmetinas Sãdoro Roda: panekino erikiu Kumberlendiskio pajeszkojimã sosto. Ar Anglija, kuri dabar ira pakersztanga Vokietijai, apsileis — kas gali žinoti? — Ministras Vidaus Reikalu apskelbe raszta, kad Istatimai uždraudzia ant teatro iszkelti drama, kurioje giminaicziai karalis ku namu ira prikais iojami. Netinka, matai, milžinams, jaigu vargužiai isz ju pasiticioja. — Kadã susitikimas su Anglija kas karts eina blogin, Vokietija draugaujesi su Prancuzija. Taip dabar eina garsas, Bismarkis noris aplankiti Pariziu. Tai ira berots teisibe, kad kersztas tarp vokiecziu ir prancuzu sumažetu, jaigu vokiecziu viresnibe lautuosi seti sekla neapkantos i savo žmones. Prancuzu ministras Ferry, kurs susiartinimã su Vokietija taise ir taiso, dabar uż tai ira savo prieszininku gana riejamas (pjaujamas).

Anglijoje parlamentas tape 23 diono vel atidaritas. Karaliene savo izangineje snektoje prasze pinngu del kares (vainos) Sudane Aprikoj ir isztare norã paplatinti tiesas skirimo pasiuntiniu i parlamentã. Lordai nuo seniai jau kertasi priesz papletimã skirimo tiesu; bet szia dien mestai o ir žmones matidami savo galingumã bene aplauzis ragus ponams. O jau gana buti laikas! Gledstonas viresnisis ministras, parãsze raszta i „dijaceziszka konferencija s.v Esapo“ apie panaikinimã anglis kos viresnibines bažniczios; tame ras te Gledstonas kuninpataria buti ilaidžiais ir kelti ginczã su meile, tikumu ir ramumu. Galime tiketiesi, kad bus prieszingai. —

Airijoje Travejejanãs nupuole nuo sekretoristes; tas žmogus buvo didelis prieszininkas Airisziu. Neseniai O' Brainas Korko meste isztare kad jaigu airisziai ilgiaus eis isz vieno su Parnelu, tai neu ilgo ir valdovas Airijos Spenseris, o gali buti kad visa valdzia Angliszka iszniks nuo Airisziu žemes. Visur, matai, ir visadã vienibe duoda didelã stipribẽ. Lietuvininkai galetu tame daigte daug pasimocianti nuo airisziu.

Prancuzijoje Rosceras sake budzeto komitetui reikint mokeszczius u deti ir tikejimo draugistems, 3 procentus nuo to, ka jos ima; per metus viresnibe surinkianti 4 milijonus pranku, reikẽ ir paszãpã duodamã gelžkelams sumažinti. Kare su Kinais tebecina. 15 d. prancuzai netoli nuo Tamsui buvo Kinu apgaleti, ir tekini bego jesz koti globos ant savo laivu. Admirolas Kurbe iszleide paliepinã apszau iti salã Pormozã. Eaukiama tuome tarpu tarpininkiste kokios norint viresnibes, buk Prusai žadã kizti pirszta i tarpduri. Isz mesto Marseljos pabego Doma, sanaris mesto viresnibes, neszinas 17,000 franku, knrie buvo paskirti

ant padalijmo tarp žmoniũ, nu. ente jusiu per priezasti koleros. Duotas ira paliepinimas ta vagi atjeszkojus sugauti.

Belgijoje eina karszta kare tarp žmoniũ ir tarp ponu ir kuningu. Kad ministerija nenorejo priimti paduotã budzeta ir rezervu armija, karalus pasake atleidziãs nuo tarnistes ministrus Jakobs ir Vestẽ; ministras prezidentas Malu, kuri itaise i ta vietã klerikalai, atsiliepe, kad visa ministerija atitrauksanti nuo re. lo. Karalus nori sutaikinti tolinzengius su Alerikalais; taigi jis paliepe Bernertui surediti naujã ministerijã. Karalus Leopoldas II ira mokintas, drãsus ir protingas viras; gali jam valdant laisve Belgijoje pasigaus. O laisves Auropoje patuolaik nedaug terã.

Maskolijoje neseniai buvo Karkovo meste susiburẽ studentai priesz savo viresnibẽ; iszejo paliepinimas nebepriimti nei vieno i Universiteta, iki visi nutilis. Dabar te laukiama naujas maisztas. Neks ant sveto nevargina taip mokintus mones, kaip maskolus. — 19 d. Petropileje palicija apejo

paszãptã spaustuvẽ; isz rasztu ten rastu, ira matoma, kad nihilistai ira pasitiekẽ carã nužuditi. Daugibẽ žmoniũ viresnibe sukisso i kalejima. Taip tai galincziai miliuosibe žmoniũ. Jeigu kas szoka pagal muzikã viresnibes, tas gauna duona, uredus, medalus, o kas nenori tai dariti, ta viresnibe smauginai smaugia. Taip antai neseniai Petropile e nužudita du žmones del politikiszku prasižengimu, o dvi moters ir keturius aficierius iszsiunsta i Siberijã. — Nižne-Novgorode tose dienose pasibaige sudas del žmoniũ, kurie Birzelo mensesje Komarvino mestelije iszmuszo židus; 11 prasudita uż žmogžudistẽ i sunkius darbus per 12 iki 20 metu, 17 uż isilaužmã i namus ant 1 iki 3 metu, o 16 ant trumpesnio laiko. Vienas apkalintinis buvo iszvaritas i Siberijã, o 11 paleisti.

Kolera, kuri luvo szia vasarã parvezta isz Azijos i Marseljẽ, tel evargina Prancuzia ir Italiã. Buk ji pasirodziusi jr Madridẽ. I žiemã bene lausiesi ta plega!



**Mik. J. B. Mesemeris.**

Dr. Mikolas J. B. Mesemeris ira kandidotu ant koronero paskirtas nuo Temeni Holl; tai labai ira garbus daktaras, jis turi labai placzias pazintis. Jeigu lietuvininkai ir lenkaj paduos uż i savo balsã dienoje iszrinkimo, p, Mesemeris pažada del 10 žmoniũ parupint vjetas pre elevatorju ar kur kjtur. Uż Dr. Mesemerj stoja 2000 daktaru, stokjam mes ar!

Redisteje „Unijos galema gauti knygas a) iszdavimo M. Tvaraucko: 1, Praractvos Michaldos, uż 25 ct.; Morfeuszias, yszguldytojas sapnu, uż 30 ct.; Istoryja Aly-Babos, 30 ct. b) ysz Auropos atejo: Letuvyszka

Sziupinis, 15 cr. Oszkabalu dãjnos. 25 ct. Auszra uż vjsus metus, 2 dor., o 1 num. 20c.

Kas iki 4 numerij iszejuant ne bus pinigis i Redistẽ atsuntẽs, tam tolesneje numeraj Unijos nebus suncziami.